

John Huston i el grup d'actors de «Bajo el volcán»

Reflexos en un ull morat

Amb 78 anys, John Huston és un dels pocs mites del cinema que encara viuen. Dirigí entre altres Humphrey Bogart, Marilyn Monroe i Montgomery Clift, i ara s'estrena als Països Catalans l'últim film seu, «Bajo el volcán».

Si John Huston no hagués estat director de cinema, avui dia potser aniria sobre un ruc per una deserta carretera d'Oklahoma, tocant *Oh Susana* amb una harmònica Hohner del 45 i duria a la mà esquerra una ampolla d'*Scotch*. A la gropa del beneït animal transportaria, segurament, una Bíblia cuàquera, dins d'una esvorancada bossa de la Wells Fargo & Company.

Guillem RAUSA

Afortunadament, el destí de John Huston, fill com era d'actor, havia d'anar indefectiblement lligat a l'invent d'Auguste i Louis Lumière. Hauria d'haver-se convertit en el capità Achab de la marina literària, ja que fou guionista d'algunes pel·lícules i va escriure algun llibre. Però canvià la pipa marinera per un got de tequila, la pota de pal per un ull morat, resultat d'alguna baralla memorable i l'arpó per la càmera de cinema. Calia caçar al-

guna que altra bona pel·lícula.

I, efectivament, ha donat a la història de cinema un bon grapat de bones pel·lícules. Entre les més destacades podriem citar per damunt damunt *El halcón maltés*, *El tesoro de Sierra Madre*, *Cayo Largo*, *La jungla de asfalto*, *Moby Dick*, *Vidas rebeldes*, *La reina de Africa*, *Paseo por el amor y la muerte*, *Fat city*, *El hombre que pudo reinar* o *Sangre sabia*.

Gràcies a ell, Humphrey Bogart aconseguí els papers de protagonista que el farien famós en *El último refugio*, de Raoul Walsh, en la qual Huston treballà com a guionista, i en *El halcón maltés*, l'òpera prima de Huston. Els dos films havien d'haver estat interpretats per George Raft, però aquest es negà a fer-los. Fou en una altra pel·lícula de Huston —*La reina de Africa*— on el gran Bogey guanyaria l'únic òscar de la seua carrera.

La trajectòria de Huston, tal com ho relata el mateix en la seua autobiografia *An open book*, passa per les més diverses situacions. Abans de ser director de cinema, va fer coses diferents i pintoresques, des de boxador, tinent de la cavalleria mexicana, cronista a l'*American Mercury*, guionista,

novel·lista, fins a actor, pintor, director de teatre i comandant-documentalista de l'exèrcit nord-americà.

Forma part, amb 78 anys, d'una generació d'homes que arribaren al món del cinema en una època en la qual Hollywood ja no era el que és ara. Llavors el cinema era ple d'escriptors que treballaven de guionistes i no se

cinquanta a les pàgines de la revista *Life*, mentre el no menys sagaç Andrew Sarris, una dècada després, el classificava en el seu llibre *The american cinema en el capítol dels «Less than meets the eye», «Menys del que semblen en una primera ullada»*. A París, Eric Rohmer, en la seua època de crític de *Cahiers du Cinema*, arribà a afirmar: «només amb

Albert Finney és el cònsol a «Bajo el volcán»

n'averonyien. Sense comptar la llarga nòmina d'autors adaptats per Huston, escriptors com ara W. R. Burnett, Truman Capote, Arthur Miller, Sartre o Ray Bradbury, treballaren com a guionistes per a ell. Era l'època en què William Faulkner escrivia guions a dojo per a la Warner.

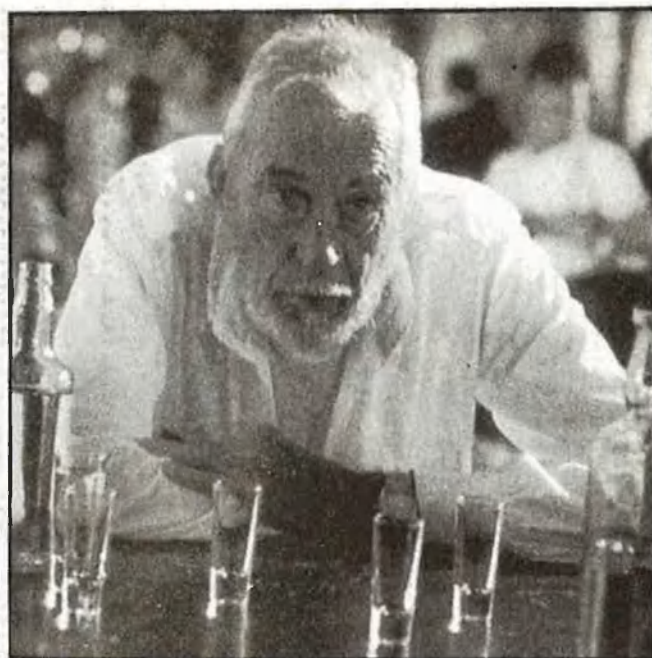
Les fluctuacions crítiques de Huston en l'hipermercat de l'actualitat cinematogràfica han oscil·lat segons les èpoques. Als EUA, un crític tan sagaç com James Agee el canonitzava en els primers anys

gran dificultat és possible d'estimar Huston i el cinema alhora». La revista *Positif*, enemiga declarada de *Cahiers*, s'encarregà de defensar Huston a capa i espasa.

En els últims anys, però, i gràcies al *revival* de Bogart, veure un film de Huston s'ha estilat tant com anar a la *sex-shop* de moda o menjar en el darrer restaurant xinès.

Sota el volcà mexicà

Sota el volcà, editada en català en la col·lecció «El Balanci» d'Edicions 62, és la segona i última novel·la

John Huston amb uns gots de mesclat

del britànic Malcolm Lowry, i fou publicada en 1947.

Des de 1950 fins ara, hi ha hagut seixanta-sis intents de fer un guió sobre la novel·la, tots ells infructuosos. Directors com Buñuel, Losey, Paul Luduc, Jules Dassin, Ken Russell, i escriptors com García Márquez, Cabrera Infante o Jorge Semprún, tractaren d'adaptar-la en alguna ocasió.

Però el qui ha fet el guió final ha estat Guy Gallo, que ja va fer-ne un esborrany quan estudiava al Hunter College de Nova York. I ha estat Huston el qui ha acabat filmant-lo.

Rodada a Mèxic, on Huston ha passat una bona part de la seua vida, la pel·lícula prescindeix de tota la part literària del llibre. Gallo i Huston han eliminat personatges, situacions, *flash-backs*, monòlegs interiors i l'esoterisme que apareix (la Càbala) i han fet una història quasi totalment lineal.

Bajo el volcán, en comparació amb el llibre, i com sol passar normal-

ment, és inferior. Traduir tota la complexitat del personatge a vint-i-quatre imatges per segon era una tasca quasi impossible. I Huston no ha aconseguit fer una de les millors pel·lícules seues. Algunes errades que ja apareixen en *La noche de la Iguana* i *Reflejos en un ojo dorado* tornen a repetir-s'hi.

Els millors aspectes de *Bajo el volcán* són el retrat que fa Huston de Mèxic, la interrelació entre la misèria que envolta el protagonista i la seua tragèdia, i tota l'ambientació de l'època justament anterior a la segona guerra mundial: la lluita en la guerra d'Espanya del germà del cònsol i els sinarquistes mexicans.

De tota manera, roquers, metallpesants i metallpassats, «niu-ueifs», ieiés, *teddy-boys*, drogotges i els altres macaris de la vida quotidiana, ens farem unes ratlles de cel·luloide en pols amb aquest darrer i em pense que últim film de Huston. Cal recordar els bons temps, abans que arribés la llei seca cinematogràfica.